

Stefan Biskupski

Kodeks Prawa Kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 2/1-2, 33-71

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KODEKS PRAWA KANONICZNEGO

LIBER SECUNDUS

De personis

Can. 87. — Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi persona cum omnibus christianorum iuribus et officiis, nisi, ad iura quod attinet, obstet obex, ecclesticae communionis vinculum impediens, vel lata ab Ecclesia censura.

Can. 88. — § 1. Persona quae vicesimum primum aetatis annum explevit, maior est; infra hanc aetatem, minor.

§ 2. Minor, si masculus, censetur pubes a decimoquarto, si femina, a duodecimo anno completo.

§ 3. Impubes, ante plenum septennium, dicitur infans seu puer vel parvulus et censetur non sui compos; expleto autem septennio, usum rationis habere praesumitur. Infanti assimilantur quotquot usu rationis sunt habitu destituti.

Can. 89. — Persona maior plenum habet suorum iurium exercitium; minor in exercitio suorum iurium potestati pa-

KSIĘGA DRUGA

O osobach

Kan. 87. — W Kościele Chrystusowym człowiek staje się osobą ze wszystkimi prawami i obowiązkami chrześcijańskimi przez chrzest, chyba że, gdy chodzi o prawa, jest na przeszkodzie brak jedności z Kościołem lub została przezeń nałożona cenzura.

Kan. 88. — § 1. Osoba, która ukończyła dwudziesty pierwszy rok życia, jest pełnoletnia; poniżej tego wieku — małoletnia.

§ 2. Małoletniego płci męskiej uważa się za dojrzałego od ukończonego roku czternastego, płci żeńskiej — od dwunastego.

§ 3. Niedojrzały przed ukończeniem lat siedmiu nazywa się dzieckiem, chłopcem, lub malcem i uchodzi za pozbawionego używania rozumu; po ukończeniu natomiast lat siedmiu, uważa się, że posiada używanie rozumu. Do dzieci upodabniają się pozbawieni na stałe używania rozumu.

Kan. 89. — Osoba pełnoletnia korzysta w pełni ze swoich praw; małoletnia — przy wykonywaniu praw swoich zależ-

rentum vel tutorum obnoxia manet, iis exceptis in quibus ius minores a patria potestate exemptos habet.

Can. 90. — § 1. Locus originis filii, etiam neophyti, est ille in quo, cum filius natus est, domicilium, aut, in defectu domicilii, quasi-domicilium habebat pater vel, si filius sit illegitimus aut postumus, mater.

§ 2. Si agatur de filio vagorum, locus originis est ipsemet nativitatis locus; si de exposito, est locus in quo inventus fuit.

Can. 91. — Persona dicitur: *incola*, in loco ubi domicilium, *advena*, in loco ubi quasi-domicilium habet; *peregrinus*, si versetur extra domicilium et quasi-domicilium quod adhuc retinet; *vagus*, si nullibi domicilium habeat vel quasi-domicilium.

Can. 92. — § 1. Domicilium acquiritur commoratione in aliqua parocia aut quasi-parocia, aut saltem in dioecesi, vicariatu apostolico, praefectura apostolica; quae commoratio vel coniuncta sit cum animo ibi perpetuo manendi, si nihil inde avocet, vel sit protracta ad decennium completum.

na jest od władzy rodziców lub opiekunów, z wyjątkiem wypadków, gdy prawo uwalnia małoletnich spod władzy ojcowskiej.

Kan. 90. — § 1. Miejscem pochodzenia dziecka, także nowo-ochrzczonego, jest to, na którym, w chwili urodzenia się dziecka, ojciec miał stałe, a. w braku stałego, czasowe miejsce zamieszkania albo, gdyby dziecko było nielegalnego pochodzenia lub pogrobowcem — matka.

§ 2. Gdyby chodziło o dziecko tułaczy, miejscem pochodzenia jest samo miejsce urodzenia: podrzutka — miejsce, gdzie zostało znalezione.

Kan. 91. — Osoba nazywa się *mieszkańcem* w miejscu, gdzie ma stałe zamieszkanie, *przybywaczem* — w miejscu, gdzie ma czasowe zamieszkanie; *podróżnym*, — gdy przebywa poza miejscem stałego lub czasowego zamieszkania, które dotąd posiada; *tułaczem*, gdy nigdzie nie ma stałego ani czasowego zamieszkania.

Kan. 92. — § 1. Stałe zamieszkanie nabywa się przez pobyt w jakiejś parafii lub niżej parafii, albo przynajmniej w diecezji, wikariacie apostolskim, prefekturze apostolskiej; ten pobyt powinien być albo połączony z zamiarem pobytu tam na stałe, gdyby nie było stamtąd jakiegos odwołania, albo w rzeczywistości przedłużyć się do pełnych lat dziesięciu.

§ 2. Quasi-domicilium acquiritur commoratione uti supra, quae vel coniuncta sit cum animo ibi manendi saltem ad maiorem anni partem, si nihil inde avocet, vel sit reapse protracta ad maiorem anni partem.

§ 3. Domicilium vel quasi-domicilium in paroecia vel quasi-paroecia dicitur *paroeciale*; in dioecesi, vicariatu, praefectura, non autem in paroecia vel quasi-paroecia, *diececesanum*.

Can. 93. — § 1. Uxor, a viro legitime non separata, necessario retinet domicilium viri sui; amens, domicilium curatoris; minor domicilium illius cuius potestati subiicitur.

§ 2. Minor infantia egressus potest quasi-domicilium proprium obtinere; item uxor a viro legitime non separata, legitime autem separata etiam domicilium.

Can. 94. — § 1. Sive per domicilium sive per quasi-domicilium suum quisque parochum et Ordinarium sortitur.

§ 2. Proprius vagi parochus vel Ordinarius est parochus vel Ordinarius loci in quo vagus actu commoratur.

§ 3. Illorum quoque qui non habent nisi dioecesanum domicilium vel quasi-domicilium

§ 2. Czasowe miejsce zamieszkania nabywa się przez pobyt, jak wyżej, który albo połączony jest z zamiarem przebywania tam przynajmniej przez większą część roku, gdyby nie było stamtąd jakiegoś odwołania, albo w rzeczywistości przedłuża się do większej części roku.

§ 3. Stałe lub czasowe zamieszkanie w parafii lub niby parafii nazywa się *parafialne*; w diecezji, wikariacie, prefekturze, nie zaś w parafii lub niby parafii, — *diecezjalne*.

Can. 93. § 1. — Żona prawnie nie separowana z mężem zachowuje koniecznie zamieszkanie swego męża; chory umysłowo — zamieszkanie opiekuna; nieletni — zamieszkanie tego, czyjej władzy podlega.

§ 2. Niepełnoletni, który wyszedł z okresu dzieciństwa, może uzyskać własne czasowe zamieszkanie; również i żona prawnie z mężem nie separowana, prawnie separowana natomiast — także stałe zamieszkanie.

Can. 94. — § 1. Przez stałe, czy też przez czasowe zamieszkanie zdobywa sobie każdy własnego proboszcza i ordynariusza.

§ 2. Własnym proboszczem czy ordynariuszem tułacza jest proboszcz lub ordynariusz miejsca, gdzie tułacz przebywa aktualnie.

§ 3. Również i tych, którzy mają zamieszkanie tylko diecezjalne, stałe lub czasowe, włas-

parochus proprius est parochus loci in quo actu commorantur.

Can. 95. — Domicilium et quasi-domicilium amittitur discessione a loco cum animo non revertendi, salvo praescripto can. 93.

Can. 96. — § 1. Consanguinitas computatur per lineas et gradus.

§ 2. In linea recta, tot sunt gradus quot generationes, seu quot personae, stipite dempto.

§ 3. In linea obliqua, si tractus uterque sit aequalis, tot sunt gradus quot generationes in uno tractu lineae: si duo tractus sint inaequales, tot gradus quot generationes in tractu longiore.

Can. 97. — § 1. Affinitas oritur ex matrimonio valido sive rato tantum sive rato et consummato.

§ 2. Viget inter virum dumtaxat et consanguineos mulieris, itemque mulierem inter et viri consanguineos.

§ 3. Ita computatur ut qui sunt consanguinei viri, iidem in eadem linea et gradu sint affines mulieris, et vice versa.

Can. 98. — § 1. Inter varios catholicos ritus ad illum quis pertinet, cuius caeremoniis baptizatus fuit, nisi forte baptizatus a ritus alieni ministro vel fraude collatus fuit, vel ob gravem necessitatem, cum sacerdos proprii ritus praesto esse non potuit, vel ex dispensatione apo-

nym proboszczem jest proboszcz miejsca, gdzie przebywają aktualnie.

Kan. 95. — Nie naruszając przepisu kan. 93, stałe lub czasowe zamieszkanie traci się przez opuszczenie miejsca z zamiarem nie wracania do niego.

Kan. 96. — § 1. Pokrewieństwo oblicza się według linii i stopni.

§ 2. W linii prostej tyle jest stopni, ile pokoleń czyli osób, po odliczeniu przodka.

§ 3. W linii bocznej, jeżeli obydwaj szeregi są równe, tyle jest stopni, ile pokoleń w jednym szeregu linii: jeżeli obydwaj szeregi nie są równe, tyle jest stopni, ile pokoleń w szeregu dłuższym.

Kan. 97. — § 1. Powinowactwo powstaje z małżeństwa ważnego, zawartego tylko czy też zawartego i dopełnionego.

§ 2. Obowiązuje wyłącznie pomiędzy mężem i krewnymi żony, oraz pomiędzy żoną i krewnymi męża.

§ 3. Oblicza się w ten sposób, że krewni męża są powinowatymi żony w tej samej linii i stopniu i naodwrot.

Kan. 98. — § 1. Spośród wielu katolickich obrządków do tego ktoś należy, w którym został ochrzczony, chyba że przypadkowo obcy szafarz udzielił chrztu podstępnie, albo na podstawie dyspensy apostołskiej, na mocy której wolno było komuś przyjąć chrzest w określonym

stolica, cum facultas data fuit ut quis certo quodam ritu baptizaretur, quin tamen eidem adscriptus maneret.

§ 2. Clerici nullo modo inducere praesumant sive latinos ad orientalem, sive orientales ad latinum ritum assumendum.

§ 3. Nemini licet sine venia Apostolicae Sedis ad alium ritum transire, aut, post legitimum transitum, ad pristinum reverti.

§ 4. Integrum est mulieri diversi ritus ad ritum viri, in matrimonio ineundo vel eo durante, transire; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera est potestas, nisi iure particulari aliud cautum sit.

§ 5. Mos, quamvis diuturnus, sacrae Synaxis ritu alieno suscipiendae non secumfert ritus mutationem.

Can. 99. — In Ecclesia, praeter personas physicas, sunt etiam personae morales, publica auctoritae constitutae, quae distinguuntur in personas morales collegiales et non collegiales, ut ecclesiae, Seminaria, beneficia, etc.

Can. 100. — § 1. Catholica Ecclesia et Apostolica Sedes moralis personae rationem habent ex ipsa ordinatione divina; ceterae inferiores personae morales in Ecclesia eam sortiuntur sive ex ipso iuris praescripto sive ex speciali compe-

obrzędku bez obowiązku należenia do niego.

§ 2. Pod żadnym pozorem nie wolno duchownym nakłaniać łacinników do przyjęcia obrzędku wschodniego, ani wschodniaków — do łacińskiego.

§ 3. Bez zezwolenia Stolicy Ap. nie wolno nikomu przechodzić na inny obrządek, ani, po prawnym przejściu, wracać do pierwotnego.

§ 4. Wolno kobiecie innego obrzędku przejść na obrządek mężczyzny z okazji zawierania małżeństwa, albo podczas jego trwania; po rozwiązaniu jednak małżeństwa, jeżeli prawo partykularne nie postanawia inaczej, wolno wrócić do obrzędku własnego.

§ 5. Nawet długotrwała praktyka przyjmowania Komunii św. w obcym obrzędku nie pościąga za sobą jego zmiany.

Kan. 99. — Oprócz osób fizycznych, są w Kościele także, ustanowione przez władzę publiczną osoby moralne, które dzielą się na osoby moralne kolegialne i niekolegialne, jak np. kościoły, seminaria, beneficja i t. p.

Kan. 100. — § 1. Kościół Katolicki i Stolica Apostolska mają charakter osoby moralnej z ustanowienia Bożego; inne niższe osoby moralne w Kościele zdobywają go albo na mocy prawa albo specjalnego ustanowienia przełożonego kościel-

tentis Superioris ecclesiastici concessionem data per formale decretum ad finem religiosum vel caritativum.

§ 2. Persona moralis collegialis constitui non potest, nisi ex tribus saltem personis physicis.

§ 3. Personae morales sive collegiales sive non collegiales minoribus aequiparantur.

Can. 101. — § 1. Circa actus personarum moralium collegialium:

1-o. Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, id vim iuris habet, quod, demptis suffragiis nullis, placuerit parti absolute maiori eorum qui suffragium ferunt, aut, post duo inefficacia scrutinia, parti relative maiori in tertio scrutinio; quod si suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium praeses suo voto paritatem dirimat aut, si agatur de electionibus et praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior ordine vel prima professione vel aetate.

2-o. Quod autem omnes, uti singulos, tangit, ab omnibus probari debet.

§ 2. Si de actibus personarum moralium non collegialium agatur, servantur particularia statuta ac normae iuris communis, quae easdem personas respiciunt.

Can. 102. — § 1. Persona moralis, natura sua, perpetua est;

nego, dla celu religijnego lub karytatywnego, wydanego przez formalny dekret.

§ 2. Osoba moralna kolegialna nie może powstać inaczej, jak tylko z trzech przynajmniej osób fizycznych.

§ 3. Osoby moralne, kolegialne czy nie kolegialne, są zrównane z niepełnoletnimi.

Kan. 101. — § 1. W sprawie czynności osób moralnych kolegialnych:

1-o. Jeżeli wyraźnie nie postanowiono inaczej w prawie powszechnym albo partykularnym, moc prawną ma to, co po odliczeniu głosów nieważnych wybrała absolutna większość głosujących, albo, po dwóch bezskutecznych głosowaniach, — w trzecim głosowaniu większość względna; gdyby głosy były równe, rozstrzyga przewodniczący po trzecim głosowaniu, albo, gdyby chodziło o wybory i przewodniczący nie chciał rozstrzygać, należy uważać za wybranego starszego święceniemi, pierwszą profesją lub wiekiem;

2-o. To, co dotyczy wszystkich pojedynczo wziętych, musi być zatwierdzone przez wszystkich.

§ 2. Jeżeli chodzi o czynności osób moralnych nie kolegialnych, należy zachować statuty partykularne, oraz zasady prawa powszechnego, dotyczące tych osób.

Kan. 102. — § 1. Osoba moralna z natury swojej jest trwa-

extinguitur tamen si a legitima auctoritate supprimatur, vel si per centum annorum spatium esse desierit.

§ 2. Si vel unum ex personae moralis collegialis membris supersit, ius omnium in illud recidit.

Can. 103. — § 1. Actus, quos persona sive physica sive moralis ponit ex vi extrinseca, cui resisti non possit, pro infectis habentur.

§ 2. Actus positi ex metu gravi et iniuste incusso vel ex dolo, valent, nisi aliud iure caveatur; sed possunt ad normam can. 1684—1689 per iudicis sententiam rescindi, sive ad petitionem partis laesae sive ex officio.

Can. 104. — Error actum irritum reddit, si versetur circa id quod constituit substantiam actus vel recidat in conditionem *sine qua non*; secus actus, valet, nisi aliud iure caveatur; sed in contractibus error locum dare potest actioni rescissoriae ad normam iuris.

Can. 105. — Cum ius statuit Superiorem ad agendum indigere consensu vel consilio aliquarum personarum:

1-o. Si consensus exigatur, Superior contra earundem votum invalide agit; si consilium tantum, per verba, ex. gr.: *de consilio consultorum*, vel *audito Capitulo*, *parochi*, etc., satis est

ła; wygasa jednak, jeżeli przez właściwą władzę zostaje zniesiona, albo w ciągu lat stu przestała istnieć.

§ 2. Jeżeliby choć jeden z członków osoby moralnej kolegialnej pozostał, na niego przechodzą prawa wszystkich.

Kan. 103. — § 1. Czynności podjęte przez osobę fizyczną czy moralną pod wpływem przymusu zewnętrznego, któremu nie można się było oprzeć, należy uważać jako nieważne.

§ 2. Czynności dokonane pod wpływem ciężkiej i niesprawiedliwej bojaźni lub podstępów są ważne, chyba że w prawie inaczej zastrzeżono; mogą być jednak, stosownie do przepisów kan. 1684—1689, wyrokiem sądowym rozerwane na prośbę osoby pokrzywdzonej czy z urzędu.

Kan. 104. — Błąd unieważnia czynność, jeżeli odnosi się do tego, stanowi o jej istocie, albo spełniona była pod warunkiem *sine qua non*; w przeciwnym razie czynność jest ważna, chyba że prawo stanowi inaczej; przy umowach jednak, stosownie do prawa, błąd może spowodować sprawę o ich rozwiązanie.

Kan. 105. — Gdy prawo postanawia, że przełożony do działania potrzebuje zgody lub rady niektórych osób:

1-o. Jeżeliby wymagana była zgoda, wbrew ich zdaniu przełożony działa nieważnie; jeżeli tylko rada, np. przez słowa: *de consilio consultorum*, lub *audito capitulo*, *parochi*, i t. d.,

ad valide agendum ut Superior illas personas audiat; quamvis autem nulla obligatione teneatur ad eorum votum, etsi concors, accedendi, multum tamen, si plures audiendae sint personae, concordibus earundem suffragiis deferat, nec ab eisdem, sine praevalenti ratione, suo iudicio aestimanda, discedat;

2-o. Si requiratur consensus vel consilium non unius tantum vel alterius personae, sed plurium simul, eae personae legitime convocentur, salvo praescripto can. 162. § 4, et mentem suam manifestent; Superior autem pro sua prudentia ac negotiorum gravitate potest eas adigere ad iusiurandum de secreto servando praestandum;

3-o. Omnes de consensu vel consilio requisiti debent ea qua par est reverentia, fide ac sinceritate sententiam suam aperire.

Can. 106. — Circa praecedentiam inter varias personas seu physicas seu morales, servantur normae quae sequuntur, salvo normis specialibus quae suis in locis traduntur:

1-o. Qui alius personam gerit, ex eadem obtinet praecedentiam; sed qui in Conciliis aliisque similibus conventibus procuratorio nomine intersunt, sedent post illos eiusdem gradus qui intersunt nomine proprio;

do ważnego działania wystarczy, żeby zdania tych osób przełożony wysłuchał; jakkolwiek nie jest on obowiązany do przyjęcia opinii, nawet zgodnej, jednak, jeżeli wiele osób ma być wysłuchanych, ma sobie cenić zgodną ich opinię i nie odstępować od niej bez głębszej przyczyny, ocenionej przez siebie;

2-o. Jeżeliby wymagana była zgoda lub rada nie jednej tylko lub drugiej osoby, lecz wielu naraz, należy te osoby prawnie zwołać, nie naruszając kan. 162 § 4, żeby zdanie swoje mogły wyjawić; przełożony natomiast, odpowiednio do swej roztropności i ważności działania, może ich zobowiązać do złożenia przysięgi na zachowanie tajemnicy.

3—o. Wszyscy, od których wymaga się zgody lub rady, obowiązani są z należnym szacunkiem wypowiadać swoje zdanie prawdziwie i szczerze.

Kan. 106. — W sprawie pierwszeństwa pomiędzy różnymi osobami fizycznymi czy moralnymi, należy zachować przepisy, które następują, nie naruszając przepisów specjalnych, które są podane na miejscach właściwych:

1—o. Kto działa w imieniu osoby innej, zachowuje jej pierwszeństwo; ktoby jednak na synodach lub innych podobnych zjazdach brał udział w charakterze pełnomocnika, zasiada po tych tego samego stopnia, którzy zasiadają we własnym imieniu;

2-o. Cui est auctoritas in personas sive physicas sive morales, eidem ius est praecedentiae supra illas;

3-o. Inter diversas personas ecclesiasticas quarum nulla habeat in alias auctoritatem: qui ad gradum potiorum pertinent, praecedunt eis qui sunt inferioris gradus; inter eiusdem gradus personas sed non eiusdem ordinis, qui altiorum ordinem tenet, praecedit iis qui in inferiore sunt positi; si denique ad eundem gradum pertineant eundemque ordinem habeant, praecedit qui prius est promotus ad gradum; si eodem tempore promoti sint, senior ordinatione, nisi iunior ordinatus fuerit a Romano Pontifice; et si eodem tempore ordinem receperint, senior aetate;

4-o. In praecedentia diversitas ritus non attenditur;

5-o. Inter varias personas morales eiusdem speciei et gradus, illa praecedit quae est in pacifica quasi-possesione praecedentiae et, si de hoc non constet, quae prius in loco, ubi quaestio oritur, instituta est; inter sodales vero alicuius collegii, ius praecedentiae determinatur ex propriis legitimis constitutionibus; secus ex legitima consuetudine; qua deficiente, ex praescripto iuris communis;

2-o. Kto jest przełożonym osób fizycznych czy moralnych, ma przed nimi pierwszeństwo;

3-o. Pośród wielu osób kościelnych, z których żadna nie ma nad innymi władzy: posiadający wyższy stopień mają pierwszeństwo przed mającymi stopień niższy; pomiędzy osobami tego samego stopnia, lecz nie tych samych święceń, mający święcenia wyższe są pierwsi przed tymi, co posiadają niższe; jeżeliby wreszcie należeli do tego samego stopnia i posiadali te same święcenia, pierwszeństwo ma pierwaj powołany na stopień; gdyby powołani byli w tym samym czasie, starszy święceniem, chyba że młodszego wyświęcił Biskup Rzymski; gdyby w tym samym czasie otrzymali święcenia, — starszy wiekiem;

4-o. Przy pierwszeństwie nie zwraca się uwagi na obrządek;

5-o. Pomiedzy różnymi osobami moralnymi tego samego rodzaju i stopnia pierwszeństwo ma korzystająca bez sprzeciwu jakby z posiadania tego pierwszeństwa, a gdyby o tym nie było wiadome, która na miejscu, gdzie powstaje zagadnienie, w pierwz została ustanowiona; między członkami jakiegoś kolegium, prawo pierwszeństwa określa się na podstawie własnych legalnych konstytucji; w przeciwnym zaś razie z prawnego zwyczaju, a, w razie jego braku, na podstawie przepisów prawa powszechnego;

6-o. Loci ordinarii est in sua dioecesi statuere praecedentias inter suos subditos, ratione habita principiorum iuris communis, legitimarum dioecesis consuetudinum et munerum ipsis commissorum; et omnes de praecedentia controversias, etiam inter exemptos, quatenus ii collegialiter cum aliis procedant, componere in casibus urgentioribus, remota omni appellatione *in suspensivo*, sed sine praeiudicio iuris uniuscuiusque;

7-o. Circa personas quae ad Domum pontificalem pertinent, praecedentia moderanda est secundum peculiaria privilegia, regulas et traditiones eiusdem pontificiae Domus.

Can. 107. Ex divina institutione sunt in Ecclesia *clerici a laicis distincti*, licet non omnes clerici sint divinae institutionis; utrique autem possunt esse *religiosi*.

PARS PRIMA

De Clericis

Sectio I.

De clericis in genere.

Can. 108. — § 1. Qui divinis ministeriis per primam saltem tonsuram mancipati sunt, clerici dicuntur.

§ 2. Non sunt omnes in eodem gradu, sed inter eos sacra hierarchia est in qua alii aliis subordinantur.

6-o. Biorąc pod uwagę zasady prawa powszechnego, prawne zwyczaje diecezji i stanowiska powierzone, miejscowy ordynariusz obowiązany jest w swojej diecezji określać pierwszeństwo pomiędzy swoimi podwładnymi; załatwiać również wszelkie spory co do pierwszeństwa, nawet w wypadkach pilniejszych między wyjątkami, o ile występują oni kolegialnie, bez prawa apelacji *in suspensivo*, bez uszczerbku jednak dla praw czyichkolwiek;

7-o. Co do osób, które należą do Domu Papieskiego, prawo pierwszeństwa należy normować według poszczególnych przywilejów, zasad i tradycji tegoż Papieskiego Domu.

Kan. — 107. Z ustanowienia Bożego w Kościele są *duchowni różni od świeckich*, jakkolwiek nie wszyscy duchowni są ustanowienia Bożego; jedni i drudzy natomiast mogą należeć do stanu *zakonnego*.

CZĘŚĆ PIERWSZA

O Duchownych

Sekcja I.

O duchownych w ogólności

Kan. 108. — § 1. Duchownymi nazywają się ci, którzy przynajmniej przez pierwszą tonsurę oddani zostali na służbę bożą.

§ 2. Nie wszyscy są tego samego stopnia, lecz jest między nimi święta hierarchia, w której jedni drugim są podporządkowani.

§ 3. Ex divina institutione sacra hierarchia ratione ordinis constat Episcopis, presbyteris et ministris; ratione iurisdictionis, pontificatu supremo et episcopatu subordinato; ex Ecclesiae autem institutione alii quoquo gradus accessere.

Can. 109. — Qui in ecclesiasticam hierarchiam cooptantur, non ex populi vel potestatis saecularis consensu aut vocatio-
ne adleguntur; sed in gradibus potestatis ordinis constituuntur sacra ordinatione; in supremo pontificatu, ipsomet iure divino, adimpleta conditione legitima-
e electionis eiusdemque acceptationis; in reliquis gradibus iurisdictionis, canonica missione.

Can. 110. — Quamvis Praelati titulo, *honoris causa*, a Sede Apostolica etiam nonnulli clerici donentur sine ulla iurisdictione, proprio tamen nomine Praelati in iure dicuntur clerici sive saeculares sive religiosi qui iurisdictionem ordinariam in foro externo obtinent.

TITULUS I.

De clericorum adscriptione alicui dioecesi

Can. 111. — § 1. Quemlibet clericum oportet esse vel alicui dioecesi vel alicui religioni adscriptum, ita ut clerici vagi nullatenus admittantur.

§ 3. Ze względu na święcenia, z ustanowienia Bożego święta hierarchia składa się z biskupów, prezbiterów i ministrów; ze względu na jurysdykcję, — z najwyższego pontyfikatu i podporządkowanego episkopatu; z ustanowienia kościelnego natomiast przybywają inne także stopnie.

Kan. 109. — Ci, którzy wchodzi-
dzą w skład hierarchii kościelnej, nie są wybierani przez lud, ani powoływani przez władzę świecką; na stopniach natomiast władzy kapłańskiej są ustanawiani przez święcenia; na najwyższym pontyfikacie, na mocy samego prawa Bożego, po dokonaniu prawnego wyboru i jego przyjęciu; na pozostałych stopniach jurysdykcyjnych — przez misję kanoniczną.

Kan. 110. — Jakkolwiek przez Stolicę Apostolską tytułem prałata *honoris causa* są obdarzeni także niektórzy duchowni bez żadnej jurysdykcji, prałatem we właściwym znaczeniu nazywają się w prawie duchowni, świeccy czy zakonni, którzy otrzymują władzę zwyczajną w zakresie zewnętrznym.

TYTUŁ I

O przynależności duchownych do jakiejś diecezji

Kan. 111. — § 1. Każdy duchowny musi przynależć do jakiejś diecezji lub zakonu, tak że duchownych tułaczy nie uznaje się pod żadnym pozorem.

§ 2. Per receptionem primae tonsurae clericus adscribitur seu, ut aiunt, *incardinatur* dioecesi pro cuius servitio promotus fuit.

Can. 112. — Praeter casus de quibus in can. 114, 641, § 2, ut clericus alienae dioecesi valide incardinetur, a suo Ordinario obtinere debet litteras ab eodem subscriptas excardinationis perpetuae et absolutae; et ab Ordinario alienae dioecesis litteras ab eodem subscriptas incardinationis pariter perpetuae et absolutae.

Can. 113. — Excardinationem et incardinationem concedere nequit Vicarius Generalis sine mandato speciali, nec Vicarius Capitularis, nisi post annum a vacatione sedis episcopalis et cum consensu Capituli.

Can. 114. — Habetur excardinatio et incardinatio, si ab Ordinario alienae dioecesis clericus beneficium residentiale obtinuerit cum consensu sui Ordinarii in scriptis dato, vel cum licentia ab eodem in scriptis concessa e dioecesi discedendi in perpetuum.

Can. 115. — Etiam per professionem religiosam quis a propria dioecesi excardinatur, ad normam can. 585.

Can. 116. — Excardinatio fieri nequit sine iustis causis, et effectum non sortitur, nisi in-

§ 2. Przez przyjęcie pierwszej tonsury duchowny przypisuje się lub, jak mówią, *inkardynuje* do diecezji, do służenia której został powołany.

Kan. 112. — Zeby duchowny mógł być ważnie inkardynowany w obcej diecezji, poza wypadkami, o których w kan. 114, 641 § 2, musi od swego ordynariusza otrzymać podpisane przez niego pismo o ekskardynacji na stałe i bezwzględnej; od ordynariusza zaś obcej diecezji pismo przez niego podpisane o inkardynacji, również na stałe i bezwzględnej.

Kan. 113. — Wikariusz generalny bez specjalnego upoważnienia nie może udzielić ekskardynacji oraz inkardynacji, ani wikariusz kapitulny, chyba że po upływie roku od osierocenia stolicy biskupiej i za zgodą kapituły.

Kan. 114. — Ekskardynacja oraz inkardynacja mają miejsce, gdy duchowny za zgodą swojego ordynariusza wyrażoną na piśmie otrzymał od obcego ordynariusza beneficium rezydencjalne, albo na skutek zezwolenia danego na piśmie przez własnego ordynariusza do opuszczenia diecezji na stałe.

Kan. 115. — Stosowanie do przepisów kan. 585, ekskardynacja z własnej diecezji dokonuje się również przez profesję zakonną.

Kan. 116. — Ekskardynacja nie może być dokonana bez słusznych przyczyn, a skutki

cardinatione secuta in alia dioecesi, cuius Ordinarius de eadem priorem Ordinarium quantocius certiores reddat.

Can. 117. — Ad incardinationem alieni clerici Ordinarius ne deveniat, nisi;

1-o. Necessitas aut utilitas dioecesis id exigat, et salvis iuris praescriptis circa canonicum ordinationis titulum;

2-o. Ex legitimo documento sibi constiterit de obtenta legitima excardinatione, et habuerit praeterea a Curia dimittente, sub secreto, si opus sit, de clerici natalibus, vita, moribus ac studiis opportuna testimonia, maxime si agatur de incardinandis clericis diversae linguae et nationis; Ordinarius autem dimittens, graviter onerata eius conscientia, advigilare debet ut testimonia sint veritati conformia;

3-o. Clericus iureiurando coram eodem Ordinario eiusve delegato declaraverit se in perpetuum novae dioecesis servitio velle addici ad normam sacrorum canonum.

sprowadza dopiero po inkardynacji w innej diecezji, o czym jej ordynariusz ma jak najprędzej powiadomić poprzedniego ordynariusza.

Kan. 117. — Ordynariusz może inkardynować obcego duchownego tylko, gdy:

1-o. Wymaga tego konieczność lub pożytek diecezji i zachowane są przepisy prawa o kanonicznym tytule do święceń;

2-o. Stwierdził na podstawie prawnego dokumentu o dokonanej prawnie ekskardynacji i otrzymał nadto, jeżeliby zachodziła potrzeba, dane o urodzeniu duchownego, jego życiu, obyczajach i studiach, zwłaszcza gdyby chodziło o inkardynację duchownych obcego języka i narodowości; ordynariusz natomiast zwalniający pod ciężką odpowiedzialnością sumienia musi dbać, żeby zaświadczenia odpowiadały prawdzie;

3-o. Duchowny oświadczył ordynariuszowi lub jego delegatowi pod przysięgą, że pragnie służyć nowej diecezji, stosownie do świętych kanonów, na zaw-
sze.

TITULUS II.

De iuribus et privilegiis clericorum

Can. 118. — Soli clerici possunt potestatem sive ordinis sive iurisdictionis ecclesiasticae et beneficia ac pensiones ecclesiasticas obtinere.

TYTUŁ II.

O prawach i przywilejach osób duchownych

Kan. 118. — Tylko duchowni mogą otrzymać władzę święceń, czy jurysdykcji kościelnej oraz beneficja i pensje kościelne.

Can. 119. Omnes fideles debent clericis, pro diversis eorum gradibus et muneribus, reverentiam, seque sacrilegii delicto commaculant, si quando clericis realem iniuriam intulerint.

Can. 120. — § 1. Clerici in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum convenire debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit.

§ 2. Patres Cardinales, Legati Sedis Apostolicae, Episcopi etiam titulares, Abbates vel Praelati nullius, supremi religionum iuris pontificii Superiores, Officiales maiores Romanae Curiae, ob negotia ad ipsorum munus pertinentia, apud iudicem laicum convenire nequeunt sine venia Sedis Apostolicae; ceteri privilegio fori gaudentes, sine venia Ordinarii loci in quo causa peragitur; quam tamen licentiam Ordinarius, praesertim cum actor est laicus, ne deneget sine iusta et gravi causa, tum maxime cum controversiae inter partes componendae frustra operam dederit.

§ 3. Si nihilominus ab eo qui nullam praehabuerit veniam, conveniantur, possunt, ratione necessitatis, ad vitanda maiora mala comparere, certiore tamen facto Superiore a quo venia obtenta non fuit.

Can. 121. — Clerici omnes a servitio militari, a muneribus et

Kan. 119. — Wszyscy wierni obowiązani są do uszanowania względem duchownych, odpowiednio do ich stopni i urzędów oraz winni są świętokradztwa, gdyby duchownym wyrządzili zniewagę czynną.

Kan. 120. — § 1. We wszystkich sprawach, spornych czy karnych, duchowni mają być pozywani przed sąd kościelny. jeżeli w poszczególnych miejscowościach prawnie nie zarządzono inaczej.

§ 2. Kardynałowie, legaci Stolicy Ap., biskupi nawet tytularni, opaci lub prałaci udzielnicy, najwyżsi przełożeni zakonów na prawie papieskim, wyżsi urzędnicy Kurii Rzymskiej, za czynności należące do ich obowiązków, bez zgody Stolicy Ap., nie mogą odpowiadać przed sędzią świeckim; inne osoby, korzystające z przywileju sądowego — bez zgody ordynariusza miejsca, gdzie toczy się sprawa; zgody tej jednak ordynariusz nie powinien odmawiać bez słusznej i ważnej przyczyny, zwłaszcza gdyby sam na próżno usiłował spór między stronami zażegnać.

§ 3. Jeżeliby jednak byli pozywani przez tego, kto nie otrzymał żadnego zezwolenia, mogą stawać z konieczności i dla uniknięcia większego zła, po uprzednim powiadomieniu przełożonego, od którego nie uzyskano zgody.

Kan. 121. — Wszyscy duchowni są wolni od służby wojsko-

publicis civilibus officiis, a statu clericali alienis immunes sunt.

Can. 122. — Clericis qui creditoribus satisfacere coguntur, salva sint quae ad honestam sui sustentationem, prudenti ecclesiastici iudicis arbitrio, sunt necessaria, firma tamen eorundem obligatione creditoribus quamprimum satisfaciendi.

Can. 123. — Memoratis privilegiis clericus renuntiare nequit; sed eadem amittit, si ad statum laicalem reducatur aut privatione perpetua iuris deferendi habitum ecclesiasticum plectatur, ad normam can. 213, § 1, 2304; recuperat vero, si haec poena remittatur aut ipse rursus inter clericos admittatur.

TITULUS III.

De obligationibus clericorum.

Can. 124. — Clerici debent sanctionem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eisque virtute et recte factis in exemplum excellere.

Can. 125. — Curent locorum Ordinarii;

1-o. Ut clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter conscientiae maculas eluant;

2-o. Ut iidem quotidie orationi mentali per aliquod tempus incumbant, sanctissimum Sacra-

wej, urzędów i publicznych obowiązków świeckich, które są obce stanowi duchownemu.

Kan. 122. — Duchownym dłużnikiem, według roztropnej oceny sędziego kościelnego, należy zostawić to, co konieczne do należytego ich utrzymania, z obowiązkiem jednak jak najszybszego przez nich spłacenia wierzycieli.

Kan. 123. — Wspomnianych przywilejów duchowny nie może się zrzec; traci je wszakże, gdy został przywrócony do stanu świeckiego, albo pozbawiony karnie prawa noszenia ubioru kapłańskiego, stosownie do kan. 213, § 1, 2304; odzyskuje natomiast, gdyby ta kara została odpuszczona albo duchowny z powrotem przyjęty do stanu duchownego.

TYTUŁ III.

O obowiązkach osób duchownych.

Kan. 124. — Duchowni obowiązani są do prowadzenia świętszego, niż osoby świeckie, życia wewnętrznego i zewnętrznego oraz mają im świecić przykładem cnoty i dobrych uczynków.

Kan. 125. — Miejscowi ordynariusze powinni czuwać:

1-o. Żeby duchowni często zmywali skazy sumienia w sakramencie pokuty;

2-o. Żeby codziennie odprawiali przez jakiś czas rozmyślanie, nawiedzali Najświętszy

mentum visitent, Deiparam Virginem mariano rosario colant, conscientiam suam discutiant.

Can. 126. — Omnes sacerdotes saeculares debent tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis, per tempus a proprio Ordinario determinandum, in pia aliqua religiosave domo ab eodem designata vacare; neque ab eis quisquam eximatur, nisi in casu particulari, iusta de causa ac de expressa eiusdem Ordinarii licentia.

Can. 127. — Omnes clerici, praesertim vero presbyteri, speciali obligatione tenentur suo quisque Ordinario reverentiam et obedientiam exhibendi.

Can. 128. — Quoties et quando id, iudicio proprii Ordinarii, exigat Ecclesiae necessitas, ac nisi legitimum impedimentum excuset, suscipiendum est clericis ac fideliter implendum munus quod ipsis fuerit ab Episcopo commissum.

Can. 129. — Clerici studia, praesertim sacra, recepto sacerdotio, ne intermittant; et in sacris disciplinis solidam illam doctrinam a maioribus traditam et communiter ab Ecclesia receptam sectentur, devitantes profanas vocum novitates et falsi nominis scientiam.

Can. 130. — § 1. Expleto studiorum curriculo, sacerdotes omnes, etsi beneficium parociale aut canonicale consecuti, nisi ab Ordinario loci ob iustam

Sakrament, odmawiali na cześć Bogarodzicy Dziewicy różaniec, roztrząsali sumienie swoje.

Kan. 126. — Wszyscy kapłani świeccy obowiązani są przynajmniej co trzy lata, w ciągu czasu określonego przez własnego ordynariusza, w jakimś domu zakonnym przez niego wskazanym, odprawić ćwiczenia duchowe; nikt też nie może być od nich wolny, chyba że w wypadku poszczególnym, dla słusznej przyczyny i za wyraźnym zezwoleniem tegoż ordynariusza.

Kan. 127. — Wszyscy duchowni, przede wszystkim zaś kapłani, obowiązani są specjalnie do okazywania każdy swojemu ordynariuszowi uszanowania i posłuszeństwa.

Kan. 128. — Ilekroć i jak długo, zdaniem własnego ordynariusza, wymaga tego konieczność Kościoła, a nie uwalnia prawna przeszkoda, duchowni obowiązani są do przyjęcia i wiernego wykonania obowiązku powierzonego im przez biskupa.

Kan. 129. — Po przyjęciu kapłaństwa, duchowni nie powinni przerywać studiów, zwłaszcza teologicznych; w naukach zaś teologicznych mają kierować się zdrową tradycyjną doktryną, uznaną powszechnie przez Kościół, unikając światowych nowości i pozorów nauki.

Kan. 130. § 1. Wszyscy kapłani, po ukończeniu studiów, choćby posiadali beneficjum proboszczowskie lub kanoniczne, jeżeli przez miejscowego ordy-

causam fuerint exempti, examen singulis annis saltem per integrum triennium in diversis sacrarum scientiarum disciplinis, antea opportune designatis, subeant secundum modum ab eodem Ordinario determinandum.

§ 2. In collatione officiorum et beneficiorum ecclesiasticorum ratio habeatur eorum qui, *ceteris paribus*, in memoratis periculis magis praestiterunt.

Can. 131. — § 1. In civitate episcopali et in singulis vicariatibus foraneis saepius in anno, diebus arbitrio Ordinarii loci praestituendis, conventus habeantur, quos *collationes seu conferentias vocant*, de re morali et liturgica; quibus addi possunt aliae exercitationes, quas Ordinarius opportunas iudicaverit ad scientiam et pietatem clericorum promovendam.

§ 2. Si conventus haberi difficile sit, resolutae quaestiones scriptae mittantur, secundum normas ab Ordinario statuendas.

§ 3. Conventui interesse, aut, deficiente conventu, scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi a loci Ordinario exemptionem antea expresse obtinuerint, tum omnes sacerdotes saeculares, tum religiosi licet exempti curam animarum habentes et etiam, si collatio in eorum domibus non habeatur, alii religiosi qui facultatem au-

nariusza nie zostali zwolnieni dla słusznej przyczyny, mają składać rok rocznie przynajmniej w ciągu lat trzech, egzamin w sposób przez tegoż ordynariusza wskazany, z różnych gałęzi nauk teologicznych, odpowiednio wcześniej oznaczonych.

§ 2. Przy rozdawnictwie urzędów i beneficjów kościelnych należy brać pod uwagę tych, którzy *ceteris paribus* wspomniane egzaminy lepiej złożyli.

Kan. 131. — § 1. Częściej w roku, w dniach oznaczonych według uznania miejscowego ordynariusza, w biskupim mieście i w poszczególnych diecezjach, powinny się odbywać zebrania, zwane konferencjami, w sprawach moralnych i liturgicznych; do nich dodać można ćwiczenia, któreby ordynariusz uznał za potrzebne do krzewienia wśród kleru wiedzy i pobożności.

§ 2. Jeżeliby trudno było odbywać zebrania, omówione zagadnienia należy przysyłać na piśmie, według zasad ustalonych przez ordynariusza.

§ 3. W zebraniu powinni uczestniczyć, a w braku zebrania nadesłać pisemnie omówienie, gdyby nie uzyskali od miejscowego ordynariusza wyraźnego zwolnienia, wszyscy kapłani świeccy, również zakonnicy, nawet wyjęci, sprawujący duszpasterstwo, a także inni zakonnicy, którzy od ordynariusza otrzymali władzę słuchania spo-

diendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt.

Can. 132. — § 1. Clerici in maioribus ordinibus constituti a nuptiis arcentur et servandae castitatis obligatione ita tenentur, ut contra eandem peccantes sacrilegii quoque rei sint, salvo praescripto can 214, § 1.

§ 2. Clerici minores possunt quidem nuptias inire, sed, nisi matrimonium fuerit nullum vi aut metu eisdem incusso, ipso iure e statu clericali decidunt.

§ 3. Coniugatus qui sine dispensatione apostolica ordines maiores, licet bona fide, suscipit, ab eorundem ordinum exercitio prohibetur.

Can. 133. — § 1. Caveant clerici ne mulieres, de quibus suspicio esse possit, apud se retineant aut quoquo modo frequentent.

§ 2. Eisdem licet cum illis tantum mulieribus cohabitare in quibus naturale foedus nihil mali permittit suspicari, quales sunt mater, soror, amita et huiusmodi, aut a quibus spectata morum honestas, cum proVectiore aetate coniuncta, omnem suspicionem amoveat.

§ 3. Iudicium an retinere vel frequentare mulieres, etiam illas in quas communiter suspicio non cadit, in peculiari aliquo casu scandalo esse possit aut incontinentiae afferre periculum, ad Ordinarium loci perti-

wiedzi, jeżeli w ich domach nie ma takich konferencji.

Kan. 132. — § 1. Duchownym wyższych święceń zabrania się małżeństwa, a do zachowania czystości tak są zobowiązani, że, nie naruszając przepisu kan. 214, § 1, ci co przeciw niej grzeszą winni są także świętokradztwa.

§ 2. Duchowni niższych święceń mogą wprawdzie zawierać małżeństwo, lecz, jeżeliby małżeństwo nie było nieważne z powodu przymusu lub doznanej bojaźni, przez to samo wypadają ze stanu duchownego.

§ 3. Żonaty, gdyby bez apostolskiej dyspensy, choćby w dobrej wierze, przyjął wyższe święcenia, nie może ich wykonywać.

Kan. 133. — § 1. Duchowni mają uważać, żeby niewiasty, co do których mogłoby powstać podejrzenie, nie przebywały u nich, albo sami nie nawiedzali ich w jakikolwiek sposób.

§ 2. Wolno im z tymi tylko niewiastami zamieszkiwać, co do których naturalne węzły nie pozwalają podejrzewać niczego złego, np. z matką, siostrą, ciotką i t.p., albo których czystość obyczajów, w połączeniu ze starszym wiekiem, wyłączają wszelkie podejrzenie.

§ 3. Sąd, czy przebywanie lub nawiedzanie niewiast, nawet takich, co do których naogół nie ma podejrzeń, może w poszczególnym wypadku wywołać zgorzsenie lub stanowić niebezpieczeństwo braku powściągliwości.

net, cuius est clericos ab hac retentione vel frequentatione prohibere.

§ 4. Contumaces praesumuntur concubinarij.

Can. 134. — Consuetudo vitae communis inter clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda.

Can. 135. — Clerici, in maioribus constituti, exceptis iis de quibus in can. 213, 214, tenentur obligatione quotidie horas canonicas integre recitandi secundum proprios et probatos liturgicos libros.

Can. 136. — § 1. Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant.

§ 2. Annulo ne utantur, nisi id ipsis a iure aut apostolico privilegio sit concessum.

§ 3. Clerici minores qui propria auctoritate sine legitima causa habitum ecclesiasticum et tonsuram dimiserint, nec, ab Ordinario moniti, sese intra mensem emendaverint, ipso iure e statu clericali decidunt.

Can. 137. A fideiubendo, etiam de bonis propriis, clericus

należy do miejscowego ordynariusza, który ma prawo zabronić duchownym takiego przebywania lub nawiedzania.

§ 4. Opornych uważa się jako konkubinariuszów.

Kan. 134. — Zwyczaj wspólnego życia między duchownymi należy pochwalać i zalecać, a gdzie się utrzymuje, należy je o ile to możliwe zachować.

Kan. 135. — Z wyjątkiem tych, o których mowa w kan. 213, 214, duchowni wyższych święceń obowiązani są do codziennego odmawiania w całości brewiarza, według własnych i zatwierdzonych ksiąg liturgicznych.

Kan. 136. — § 1. Odpowiednio do prawnych miejscowych zwyczajów i zarządzeń miejscowego ordynariusza, wszyscy duchowni powinni nosić stosowny ubiór kościelny, tonsurę czyli wieniec duchowny, jeżeli uznane zwyczaje narodowe inaczej nie stanowią, oraz skromną fryzurę.

§ 2. Jeżeli im na to nie zezwała prawo, ani przywilej apostołski, nie mogą nosić pierścienia.

§ 3. Duchowni niższych święceń, którzy własną powagą, bez słusznej przyczyny zarzucili strój duchowny i tonsurę, a upomnieni przez ordynariusza nie poprawili się w ciągu miesiąca, na mocy samego prawa wypadają ze stanu duchownego.

Kan. 137. Bez wiedzy miejscowego ordynariusza, duchownemu

prohibetur, inconsulto loci Ordinario.

Can. 138. Clerici ab iis omnibus quae statum suum dedecent, prorsus abstineant: indecoras artes ne exercent; aleatoriis ludis, pecunia exposita, ne vacent; arma ne gestent, nisi quando iusta timendi causa subsit; venationi ne indulgeant, clamorosam autem nunquam exercent, tabernas aliaque similia loca sine necessitate aut alia iusta causa ab Ordinario loci probata ne ingrediantur.

Can. 139. — § 1. Ea etiam quae, licet non indecora, a clericali tamen statu aliena sunt, vitent.

§ 2. Sine apostolico indulto medicinam vel chirurgiam ne exercent; tabelliones seu publicos notarios, nisi in Curia ecclesiastica, ne agant; officia publica, quae exercitium laicalis iurisdictionis vel administrationis secumferunt, ne assumant.

§ 3. Sine licentia sui Ordinarii ne ineant gestiones bonorum ad laicos pertinentium aut officia saecularia quae secumferant onus reddendarum rationum; procuratoris aut advocati munus ne exercent, nisi in tribunali ecclesiastico, aut in civili quando agitur de causa propria aut suae ecclesiae; in laicali iudicio criminali, gravem personalem poenam prosequente, nullam partem habeant, ne testimonium quidem sine necessitate ferentes.

nie wolno poręczać nawet majątkiem własnym.

Kan. 138. — Duchowni mają powstrzymać się od wszystkiego, co nie wypada ich stanowi: pielęgnowania sztuk niestosownych; gier hazardowych na pieniądze; noszenia broni, chyba że istnieje słuszna przyczyna do obawy; chodzenia do restauracji i innych podobnych lokali bez konieczności lub innej słusznej przyczyny, uznanej przez ordynariusza.

Kan. 139. — § 1. Powinni unikać nawet tego, co, jakkolwiek nie jest niestosowne, dalekie jest jednak od stanu duchownego.

§ 2. Nie mogą bez apostolskiego indultu zajmować się medycyną lub chirurgią; poza kurią kościelną sprawować czynności rejenta, czyli publicznego notariusza; przyjmować publicznych urzędów, połączonych z wykonywaniem świeckiej jurysdykcji lub administracji.

§ 2. Bez zezwolenia własnego ordynariusza nie wolno zarządzać majątkiem osób świeckich ani sprawować urzędów świeckich, które wymagają składania sprawozdań; nie wolno występować w charakterze pełnomocnika lub adwokata, chyba że w sądzie kościelnym, a w świeckim, gdyby chodziło o sprawę własną lub swego kościoła; nie wolno brać żadnego udziału, bez koniecznej potrzeby, nawet w charakterze świadka, w świeckim sądzie karnym, gdy grozi ciężka odpowiedzialność karna.

§ 4. Senatorum aut oratorum legibus ferendis, quos *deputatos* vocant, munus ne sollicitent neve acceptent sine licentia Sanctae Sedis in locis ubi pontificia prohibitio intercesserit; idem ne attentent aliis in locis sine licentia tum sui Ordinarii, tum Ordinarii loci in quo electio facienda est.

Can. 140. — Spectaculis, choreis et pompis quae eos dedecent, vel quibus clericos interesse scandalo sit, praesertim in publicis theatris, ne intersint.

Can. 141. — § 1. Saecularem militiam ne capessant voluntarii, nisi cum sui Ordinarii licentia, ut citius liberi evadant, id fecerint; neve intestinis bellis et ordinis publici perturbationibus opem quoquo modo ferant.

§ 2. Clericus minor qui contra praescriptum § 1 sponte sua militiae nomem dederit, ipso iure e statu clericali decidit.

Can. 142. — Prohibentur clerici per se vel per alios negotiationem aut mercaturam exercere sive in propriam sive in aliorum utilitatem.

Can. 143. — Clerici, licet beneficium aut officium residentiale non habeant, a sua tamen dioecesi per notabile tempus sine licentia saltem praesumpta Or-

§ 4. Nie wolno ubiegać się ani przyjmować obowiązku senatorów albo członków zgromadzenia ustawodawczego, zwanych deputowanymi, bez zgody Stolicy Ap. w miejscach, gdzie istnieje zakaz papieski; tego samego nie wolno w innych miejscach, bez zezwolenia tak własnego ordynariusza, jak ordynariusza miejsca, gdzie mają się odbyć wybory.

Kan. 140. — Nie wolno uczestniczyć w widowiskach, tańcach i przedstawieniach, na których być nie wypada lub na których obecność duchownych, zwłaszcza w publicznych teatrach, wywołałaby zgrzeszenie.

Kan. 141. — § 1. Nie wolno wstępować ochotniczo do służby wojskowej, chyba za zezwoleniem własnego ordynariusza, żeby od niej uwolnić się wcześniej; ani brać udziału w wojnach domowych i rozruchach wewnętrznych.

§ 2. Duchowny niższych święceń, który wbrew przepisowi § 1 ochotniczo wstąpił do wojska, mocą samego prawa wypada ze stanu duchownego.

Kan. 142. — Nie wolno duchownym zajmować się handlem i kupiectwem, bezpośrednio czy przez innych, na korzyść własną czy też innych.

Kan. 143. — Chociażby duchowni nie mieli beneficjum czy urzędu rezydencjalnego, nie wolno im jednak na dłuższy czas opuszczać własnej diecezji,

dinarii proprii ne descendant.

Can. 144. — Qui cum licentia sui Ordinarii in aliam dioecesim transierit, suae dioecesi manens incardinatus, revocari potest, iusta de causa et naturali aequitate servata; et etiam Ordinarius alienae dioecesis potest ex iusta causa eidem denegare licentiam ulterioris commorationis in proprio territorio, nisi beneficium eidem contulerit.

przynajmniej bez domyślnego zezwolenia swojego ordynariusza.

Kan. 144. — Kto za zgodą swojego ordynariusza przeszedł do innej diecezji, pozostając inkardynowanym we własnej, może być, nie naruszając poczucia sprawiedliwości, odwołany dla słusznej przyczyny; również ordynariusz obcej diecezji może mu dla słusznej przyczyny odmówić prawa pobytu na swoim terenie, chyba że powierzył mu beneficjum.

TITULUS IV.

De officiis ecclesiasticis.

Can. 145. — § 1. Officium ecclesiasticum lato sensu est quodlibet munus quod in spiritualement finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis.

§ 2. In iure officium ecclesiasticum accipitur astricto sensu, nisi aliud ex contextu sermonis appareat.

Can. 146. — De beneficialibus officiis in specie, praeter canones qui sequuntur, custodiantur insuper praescripta can. 1409 seqq.

TYTUŁ IV.

O urządach kościelnych

Can. 145. — § 1. Urząd kościelny w szerokim znaczeniu jest jakimkolwiek obowiązkiem wykonywanym prawnie dla celu duchowego; w ścisłym natomiast znaczeniu jest obowiązkiem powstałym na stałe, z ustanowienia Bożego czy kościelnego, powierzonym zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, do którego przywiązana jest jakaś przynajmniej władza święceń, czy jurysdykcji.

§ 2. Jeżeli inaczej z kontekstu nie wynika, urząd kościelny w prawie bierze się w znaczeniu ścisłym.

Kan. 146. — O urządach beneficialnych w szczególności, oprócz kanonów, które następują, należy zachować nadto przepisy kan. 1409 i ns.

CAPUT I.

ROZDZIAŁ I.

*De provisione officiorum
ecclesiasticorum**O nadawaniu urzędów
kościelnych*

Can. 147. — § 1. Officium ecclesiasticum nequit sine provisione canonica valide obtineri.

Kan. 147. — § 1. Nie można ważnie otrzymać urzędu kościelnego bez kanonicznego nadania.

§ 2. *Nomine canonicae provisionis* venit concessio officii ecclesiastici a competente auctoritate ecclesiastica ad normam sacrorum canonum facta.

§ 2. Przez *kanoniczne nadanie* — rozumie się powierzenie kościelnego urzędu przez właściwą władzę kościelną, dokonane zgodnie z przepisami prawa kanonicznego.

Can. 148. — § 1. Provisio officii ecclesiastici fit vel per liberam collationem a legitimo Superiore, vel per eius institutionem, si praecesserit praesentatio a patrono aut nominatio, vel per eius confirmationem aut admissionem, si praecesserit electio aut postulatio, vel tandem per simplicem electionem et electi acceptationem, si electio non egeat confirmatione.

Kan. 148. — § 1. Nadanie urzędu kościelnego odbywa się albo przez wolne nadanie dokonane przez prawnego zwierzchnika, albo przez instytucję, jeżeli uprzednio miało miejsce przedstawienie przez patrona lub nominacja, albo przez zatwierdzenie lub przyjęcie, jeżeli uprzednio wybierano lub postulowano, albo, wreszcie przez zwyczajne wybory i zgodę wybranego, jeżeli wybory nie wymagały zatwierdzenia.

§ 2. De officiorum provisione per institutionem servantur praescripta can. 1448—1471.

§ 2. Przy nadawaniu urzędów przez instytucję, należy zachować przepisy kan. 1448—1471.

Can. 149. — Electi, postulati, praesentati vel nominati a quibusvis personis ad ecclesiastica officia ne confirmantur, admittantur, instituantur a Superiore infra Romanum Pontificem, nisi antea fuerint a proprio Ordinario idonei reperti, etiam per examen, si id ius vel officii ra-

Kan. 149. — Wybrani, postulowani, przedstawieni czy mianowani przez jakiegokolwiek osoby nie mogą być na urzędy kościelne zatwierdzeni, dopuszczeni, instytuowani przez przełożonego poniżej Biskupa Rzymskiego, jeżeli przedtem nie byli uznani jako odpowiedni przez

tio postulet aut Ordinarius opportunum iudicaverit.

Can. 150. — § 1. Provisio officii de iure non vacantis ad normam can. 183, § 1, est ipso facto irrita, nec subsequente vacatione convalescit.

§ 2. Nec promissio eiusdem officii, quicumque illud promiserit, ullum parit iuridicum effectum.

Can. 151. — Officium de iure vacans quod forte adhuc ab aliquo illegitime possidetur, conferri potest, dummodo rite secundum sacros canones declaratum fuerit eam possessionem non esse legitimam, et de hac declaratione mentio fiat in litteris collationis.

Art. I. — *De libera collatione.*

Can. 152. — Loci Ordinarius ius habet providendi officiis ecclesiasticis in proprio territorio, nisi aliud probetur; hac tamen potestate caret Vicarius Generalis sine mandato speciali.

Can. 153. — § 1. Ad vacans officium promovendus debet esse clericus, iis qualitibus praeditus, quae a iure communi vel particulari aut a lege fundationis ad idem officium requiruntur.

własnego ordynariusza, nawet poprzez egzamin, gdyby tego wymagało prawo lub charakter urzędu, albo ordynariusz uznał za potrzebne.

Kan. 150. — § 1. Nadanie urzędu, który, stosownie do kan. 183, § 1, prawnie nie jest wolny, na mocy samego prawa jest nieważne i nie stanie się ważne przez jego późniejsze zwolnienie.

§ 2. Również przyrzeczenie takiego urzędu, bez względu na to kto przyrzekał, nie powoduje żadnego skutku prawnego.

Kan. 151. — Urząd prawnie wolny, gdyby przypadkiem był w czymś bezprawnym posiadaniu, może być nadany, byleby prawidłowo, zgodnie z prawem kościelnym ogłoszone zostało, że posiadanie to jest bezprawne i o owym ogłoszeniu była wzmianka w piśmie nadania.

Art. I. O wolnym nadaniu.

Kan. 152. — Jeżeli nie udo wodni się inaczej, miejscowy ordynariusz na własnym terytorium ma prawo nadawania urzędów kościelnych; władzy tej nie ma jednak wikariusz generalny bez specjalnego upoważnienia.

Kan. 153. — § 1. Kandydat na wolny urząd musi być osobą duchowną, obdarzoną takimi przymiotami, jakie są na ten urząd wymagane przez prawo powszechne, partykularne, albo fundacyjne.

§ 2. — Assumatur, omnibus perpensis, magis idoneus sine ulla personarum acceptione.

§ 3. Cum provisus caret qualitatibus requisitis, provisio est nulla, si ita cautum sit iure communi vel particulari aut lege foundationis; secus est valida, sed per sententiam a legitimo Superioro irritari potest.

Can. 154. — Officia quae curam animarum sive in foro externo sive in interno secumferunt, clericis nondum sacerdotio initiatis conferri valide nequeunt.

Can. 155. Officiorum provisio cui nullus terminus fuit speciali lege praescriptus, nunquam differatur ultra sex menses utiles ab habita notitia vacationis, firmo praescripto can. 458.

Can. 156. — § 1. Nemini conferantur duo officia incompatibilia.

§ 2. Sunt incompatibilia officia quae una simul ab eodem adimpleri nequeunt.

§ 3. Firmo praescripto can. 188, nr. 3, concessio alterius officii a Sede Apostolica facta non valet, nisi in supplici libello mentio prioris incompatibilis habeatur, aut clausula derogatoria adiciatur.

Can. 157. — Officium vacans per renuntiationem vel per sententiam privationis nequit ab

§ 2. Biorąc wszystko pod uwagę, należy wybierać bardziej uzdolnionego, bez jakichkolwiek względów na osoby.

§ 3. Gdyby wybrany nie miał wymaganych przymiotów, nadanie jest nieważne, o ileby tak zastrzeżało prawo powszechne, partykularne, albo fundacyjne; w przeciwnym razie jest ważne, lecz wyrokiem właściwego przełożonego może być unieważnione.

Kan. 154. — Urzędy, do których przywiązane jest duszpasterstwo, w zakresie zewnętrznym czy wewnętrznym, nie mogą być ważne nadane duchownym, którzy nie mają jeszcze świeceń kapłańskich.

Kan. 155. — Gdy prawo nie przepisuje żadnego specjalnego terminu, nadanie oficjów, nie naruszając przepisu kan. 458, nie może się nigdy przeciągać ponad sześć użytecznych miesięcy, licząc od uzyskania wiadomości o jego zwolnieniu.

Kan. 156. — § 1. Nie wolno nikomu powierzać dwóch niezgodnych urzędów.

§ 2. Urzędy są niezgodne, gdy jedna i ta sama osoba nie może ich jednocześnie wykonywać.

§ 3. Nie naruszając przepisu kan. 188 n. 3, powierzenie drugiego urzędu przez Stolicę Ap. jest nieważne, chyba że w prośbie jest wzmianka o pierwszym niezgodnym, albo dołączono klauzulę zmieniającą.

Kan. 157. — Urząd wolny na skutek zrzeczenia się lub wyroku usuwającego nie może być

Ordinario, qui renuntiationem accepit aut sententiam tulit, valide conferri suis aut resignantis familiaribus, consanguineis vel affinibus usque ad secundum gradum inclusive.

Can. 158. — Qui, alius negligentiam vel impotentiam supplens, officium confert, nullam inde potestatem acquirit in nominatum; sed huius iuridicus status perinde constituitur, ac si provisio ad ordinariam iuris normam peracta fuisset.

Can. 159. — Cuiuslibet officii provisio scripto consignetur.

ART. II. — *De electione.*

Can. 160. — Romani Pontificis electio unice regitur const. Pii X *Vacante Sede Apostolica*, 25 Dec. 1904; in aliis electionibus ecclesiasticis servantur praescripta canonum qui sequuntur, et peculiaria, si qua sint, pro singulis officiis legitime statuta.

Can. 161. — Si cui collegio sit ius eligendi ad vacans officium, electio, nisi aliud iure cautum fuerit, nunquam differatur ultra trimestre utile computandum ab habita notitia vacationis officii; quo termino inutiliter elapso, Superior ecclesiasticus, cui ius confirmandae electionis vel ius providendi

ważnie powierzony domownikom, krewnym lub powinowatym do drugiego stopnia włącznie rezygnującego lub ordynariusza, który rezygnację przyjmą albo wydał wyrok.

Kan. 158. — Kto, uzupełniając czyjeś zaniedbanie lub nieudolność, nadaje urząd, nie zyskuje przez to żadnej władzy nad nominatem; stan jego prawny pozostaje taki, jak gdyby nadanie dokonane było zgodnie ze zwyczajnymi przepisami prawa.

Kan. 159. — Nadanie każdego urzędu powinno być dokonane na piśmie.

ART. II. — *O wyborach.*

Kan. 160. — Wybór Biskupa Rzymskiego odbywa się wyłącznie według konst. Piusa X *Vacante Sede Apostolica*, 25 grudnia 1904; w innych wyborach kościelnych należy zachować przepisy kanonów, które następują i specjalne, gdyby były, wydane prawnie dla poszczególnych urzędów.

Kan. 161. — Jeżeliby jakieś kolegium miało prawo wybierania na wakujący urząd, wybory, gdyby prawo nie stanowiło inaczej, nie mogą być nigdy odwlekane dłużej, niż na trzy użyteczne miesiące, licząc od otrzymanej wiadomości o wolnym urzędzie; po bezskutecznym upływie tego terminu, przełożo-

successive competit, officio vacanti libere provideat.

Can. 162. — § 1. Salvis peculiaribus constitutionibus vel consuetudinibus, collegii praeses, statuto modo, loco ac tempore electoribus convenienti, convocet omnes de collegio; et convocatio, quando personalis esse debet, valet, si fiat vel in loco domicilii aut quasi-domicilii vel in loco commorationis.

§ 2. Si quis ex vocandis neglectus et ideo absens fuerit, electio valet, sed ad eius instantiam debet, probata praeteritione et absentia, a competente Superiore irritari, etiam secuta confirmatione, dummodo iuridice constet recursum saltem intra triduum ab habita notitia electionis fuisse transmissum.

§ 3. Quod si plures quam tertia pars electorum neglecti fuerint, electio est ipso iure nulla.

§ 4. Defectus convocationis non obstat, si praetermissi nihilominus interfuerint.

§ 5. Si agatur de electione ad officium quod electus ad vitam retinet, convocatio electorum ante officii vacationem nullum habet iuridicum effectum.

ny kościelny, który ma prawo wybory zatwierdzać lub uzupełniająco nadawać urzędy, wakujący urząd nada swobodnie.

Kan. 162. — § 1. Nie naruszając specjalnych konstytucji lub zwyczajów, przewodniczący kolegium w ustalony sposób, w czasie i miejscu odpowiednim dla wyborców, ma zwołać wszystkich jego członków; jeżeli zwołanie ma być imienne jest ważne, gdy dokonane jest w miejscu stałego lub czasowego zamieszkania albo w miejscu pobytu.

§ 2. Gdyby zaniebano wezwania kogoś i dlatego był nieobecny, wybory są ważne, ale na jego żądanie, po udowodnieniu, że był pominięty i nieobecny, właściwy przełożony musi wybory unieważnić, nawet po ich zatwierdzeniu, byleby prawnie było wiadomo o rekursie wniesionym w ciągu trzech dni od uzyskania wiadomości o wyborach.

§ 3. Gdyby zaniebano wezwać więcej niż trzeciej części wyborców, wybory są nieważne na mocy samego prawa.

§ 4. Brak zwołania nie szkodzi, jeżeliby pominięci mimo tego byli obecni.

§ 5. Gdyby chodziło o wybory na urząd, na którym wybrany ma pozostać do końca życia, zwołanie wyborców przed zawakowaniem urzędu nie pociąga za sobą żadnego skutku prawnego.

Can. 163. — Convocatione legitime secuta, ius eligendi pertinet ad eos qui praesentes sunt die in convocatione statuto, exclusa facultate ferendi suffragia non solum per epistolam, sed etiam per procuratorem, nisi lege peculiari aliud caveatur.

Can. 164. — Etsi quis plures ob titulos ius habeat ferendi nomine proprio suffragii, non potest nisi unicum ferre.

Can. 165. — Nullus collegio extraneus admitti potest ad suffragium, salvis privilegiis legitime quaesitis; secus, electio est ipso facto nulla.

Can. 166. — Si laici contra canonicam libertatem electioni ecclesiasticae quoquo modo sese immiscuerint, electio ipso iure invalida est.

Can. 167. — § 1. Nequeunt suffragium ferre:

1-o. Incapaces actus humani;

2-o. Impuberes;

3-o. Censura vel infamia iuris affecti, post sententiam tamen declaratoriam vel condemnatoriam;

4-o. Qui sectae haereticae vel schismaticae nomen dederunt vel publice adhaeserunt;

5-o. Carentes voce activa sive ob legitimam iudicis sententiam sive ex iure communi aut particulari.

§ 2. Si quis ex praedictis admittatur, eius suffragium est

Kan. 163. — Jeżeliby prawo specjalne nie zastrzegało inaczej, po prawnym zwołaniu, ci mają prawo wybierania w dniu ustalonym przez wezwanie, którzy są obecni, bez możliwości głosowania nie tylko listownie, ale również przez pełnomocnika.

Kan. 164. — Chociażby ktoś miał prawo głosowania osobiście z wielu tytułów, może oddać tylko głos jeden.

Kan. 165. — Nie naruszając prawnie nabytych przywilejów, nikt obcy nie może być dopuszczony do głosowania; w przeciwnym razie wybory przez to samo są nieważne.

Kan. 166. — Gdyby osoby świeckie wbrew kanonicznej wolności mieszały się w jakikolwiek sposób do wyborów kościelnych, wybory są nieważne na mocy samego prawa.

Kan. 167. — § 1. Nie mogą głosować:

1-o. Niezdadni do czynności ludzkiej;

2-o. Niedojrzali;

3-o. Dotknięci cenzurą lub prawną niesławą, po wyroku jednak ogłaszającym lub skazującym;

4-o. Którzy zapisali się lub publicznie przystali do sekty heretyckiej lub schizmatyckiej;

5-o. Pozbawieni prawa czynnego na mocy prawnego wyroku sądowego, bądź na podstawie prawa powszechnego lub partykularnego;

§ 2. Gdyby ktoś ze wspomnianych był dopuszczony, głos

nullum, sed electio valet, nisi constet, eo dempto, electum non retulisse requisitum suffragiorum numerum, aut nisi scienter admissus fuerit excommunicatus per sententiam declaratoriam vel condemnatoriam.

Can. 168. — Si quis ex electoribus praesens in domo sit in qua fit electio, sed electioni ob infirmam valetudinem interesse nequeat, suffragium eius scriptum a scrutatoribus exquiratur, nisi aliter particularibus legibus vel legitimis consuetudinibus fuerit constitutum.

Can. 169. — § 1. Suffragium est nullum, nisi fuerit:

1-o. Liberum; et ideo invalidum est suffragium, si elector metu gravi aut dolo, directe vel indirecte, adactus fuerit ad eligendam certam personam aut plures disiunctive;

2-o. Secretum, certum, absolutum, determinatum.

§ 2. Conditiones ante electionem suffragio appositae tanquam non adiectae censentur.

Can. 170. — Suffragium sibi metipsi nemo valide dare potest.

Can. 171. — § 1. Ante electionem per secreta suffragia deputentur, nisi iam propriis statutis deputati sint, e gremio collegii duo saltem scrutatores, qui una cum praeside, si et ipse e gremio collegii sit, iusiurandum interponant de munere fi-

jego jest nieważny, wybory jednak są ważne, chyba że wiadomo, że bez niego wybrany nie użyłby wymaganej ilości głosów, albo że dopuszczono świadomie ekskomunikowanego po wyroku ogłaszającym lub skazującym.

Kan. 168. — Jeżeliby inaczej nie stanowiły prawa partykularne albo prawne zwyczaje, to gdyby ktoś z wyborców obecny był w domu, gdzie odbywają się wybory, ale ze względu na zły stan zdrowia nie mógł brać udziału w wyborach, może głos swój na piśmie oddać przez skrutatorów.

Kan. 169. — § 1. Głos jest nieważny, jeżeli nie jest:

1-o. Wolny; dlatego nieważny jest głos, gdy wyborca pod wpływem ciężkiej bojaźni, albo podstępem, wprost lub ubocznie, zniewolony został do wyboru pewnej osoby albo jednej z wielu;

2-o. Tajny, pewny, bezwzględny, określony.

§ 2. Warunki, jakieby przy głosowaniu stawiano przed wyborami, należy uważać jako nieistniejące.

Kan. 170. — Nikt nie może ważnie głosować na siebie samego.

Kan. 171. — § 1. Przed wyborami należy przez tajne głosowanie wyznaczyć z grona kolegium dwóch skrutatorów, chyba że są już wyznaczeni na mocy własnych statutów; ci, łącznie z przewodniczącym, jeżeli i on jest z grona kolegium, mają

deliter implendo ac de secreto servando circa acta in comitiis, etiam expleta electione.

§ 2. Scrutatores curent ut suffragia secreto, diligenter, singillatim et servato praecedentiae ordine ab unoquoque electore ferantur; collectisque ad ultimum suffragiis, coram praeside electionis, secundum formam propriis constitutionibus vel legitimis consuetudinibus statutam, inspiciant an suffragiorum numerus respondeat numero electorum, suffragia ipsa scrutentur palamque faciant quot quisque retulerit.

§ 3. Si numerus suffragiorum superet numerum eligentium, nihil est actum.

§ 4. Suffragia statim, peracto unoquoque scrutinio, vel post sessionem, si in eadem sessione habeantur plura scrutinia, comburantur.

§ 5. Omnia electionis acta ab eo, qui actuarii munere fungitur, accurate describantur, et saltem ab eodem actuario, praeside ac scrutatoribus subscripta, in collegii tabulario diligenter asserventur.

Can. 172. — § 1. Electio, nisi aliud iure caveatur, fieri etiam potest per compromissum, si nempe electores, unanimi et scripto consensu, in unum vel plures idoneos sive de gremio

złożyć przysięgę o wiernym wykonaniu obowiązku i o zachowaniu tajemnicy, nawet po wyborach, co do czynności na zebraniu.

§ 2. Skrutatorzy powinni czuwać, żeby przez każdego wyborcę oddane były głosy tajnie, pilnie, pojedynczo i z zachowaniem porządku starszeństwa; zebrawszy głosy do ostatniego, w obecności przewodniczącego na wyborach, w sposób wyznaczony we własnych konstytucjach lub prawnych zwyczajach, mają przeliczyć, czy liczba głosów odpowiada liczbie wyborców oraz same głosy przejrzeć i podać do wiadomości publicznej, ile ich kto otrzymał.

§ 3. Jeżeliby liczba głosów przewyższała liczbę wyborców, wyborów nie było.

§ 4. Głosy należy spalić natychmiast po każdym głosowaniu lub po zebraniu, gdyby na nim odbyło się kilka głosowań.

§ 5. Wszystkie czynności wyborcze dokładnie spisane przez tego, kto pełni funkcję aktuariusza, podpisane przynajmniej przez niego, przewodniczącego i skrutatorów, należy przechowywać pilnie w archiwum kolegium.

Kan. 172. — § 1. Jeżeli prawo inaczej nie zastrzega, wybory mogą się odbyć także przez kompromis, gdy mianowicie wyborcy przez jednomyślną zgodę na piśmie przelali na ten raz

sive extraneos ius eligendi pro ea vice transferant, qui nomine omnium ex recepta facultate eligant.

§ 2. Si agatur de clericali collegio, compromissarii debent esse sacerdotes, secus electio est invalida.

§ 3. Compromissarii debent pro validitate electionis conditiones compromisso appositae, quae non sint contra ius commune, observare; si nullae conditiones additae fuerint, servandum ipsis est ius commune circa electiones; conditiones autem contra ius pro non appositae habeantur.

§ 4. Si ab electoribus in unum tantum compromissum fuerit personam, haec nequit seipsam eligere; si plures designati fuerint compromissarii, nemo ex iis proprio consensu potest accedere reliquis ipsum eligentibus ut electionem sui compleat.

Can. 173. — Cessat compromissum et ius eligendi redit ad compromittentes:

1-o. Revocatione a collegio facta, re integra;

2-o. Non secuta aut non servata aliqua conditione compromisso apposita;

3-o. Electione absoluta, si fuerit nulla.

Can. 174. — Is electus habeatur et a collegii praeside procla-

prawo wyborcze na jednego lub kilku odpowiednich, ze swego grona czy spoza, zeby w imieniu wszystkich wybierali na mocy otrzymanych uprawnień.

§ 2. Jeżeliby chodziło o kolegium duchownych, wyborcy pośredni muszą być kapłanami: w przeciwnym razie wybory są nieważne.

§ 3. Wyborcy pośredni do ważności wyborów muszą zachować warunki, postanowione przy kompromisie, jeżeli nie sprzeciwiają się prawu powszechnemu; gdyby nie było żadnych warunków, muszą zachować prawo powszechne o wyborach; warunki natomiast przeciwne prawu, należy uważać jako niepostawione.

§ 4. Gdyby w kompromisie wyborcy zgodzili się na jedną tylko osobę, nie może ona wybrać samej siebie; gdyby wskazano kilku wyborców pośrednich, żaden z nich nie może w głosowaniu dołączyć się do głosów innych, w celu wybrania siebie samego.

Can. 173. — Kompromis ustaje i prawo wyboru wraca do wyborców:

1-o. Przez odwołanie dokonane przez kolegium, zanim rozpoczęto działanie;

2-o. Przez brak wykonania lub zachowania jakiegoś warunku postawionego przy kompromisie;

3-o. Przez wybory, które były nieważne.

Can. 174. — Należy uważać za wybranego i jako takiego

metur, qui requisitum suffragiorum numerum retulerit, ad normam can. 101, § 1, n. 1.

Can. 175. — Electio illico intimanda est electo, qui debet saltem intra octiduum utile a recepta intimatione manifestare utrum electioni consentiat, an eidem renuntiet; secus omne ius ex electione quaesitum amittit.

Can. 176. — § 1. Si electus renuntiaverit, omne ius ex electione quaesitum amittit, etsi renuntiationis eum postea poeniteat; sed rursus eligi potest; collegium autem intra mensem a cognita renuntiatione ad novam electionem procedere debet.

§ 2. Acceptatione electionis electus, si confirmatione non egeat, plenum ius statim obtinet; secus non acquirit nisi *ius ad rem*.

§ 3. Ante acceptam confirmationem ipsi praetextu electionis non licet sese immiscere administrationi officii sive in spiritualibus sive in temporalibus, et actus ab eo forte positi nulli sunt.

Can. 177. — § 1. Electus, si electio confirmatione indigeat, saltem intra octiduum a die acceptatae electionis confirmationem a competente Superiore petere per se vel per alium debet; secus omni iure privatur, nisi probaverit se a petenda

ma ogłosić przewodniczący, kto otrzymał, stosownie do kan. 101 § 1, n. 1, wymaganą ilość głosów.

Kan. 175. — Wybór należy natychmiast oznajmić wybranemu, który w ciągu użytecznych dni ośmiu od otrzymanego powiadomienia musi oświadczyć, czy zgadza się na wybór, czy też z niego rezygnuje; w przeciwnym razie traci wszelkie prawo nabyte przez wybory.

Kan. 176. — § 1. Jeżeliby wybrany zrezygnował, to choćby później żałował tego, traci wszelkie prawo nabyte z wyborów; może jednak być wybrany ponownie; kolegium natomiast w ciągu miesiąca od poznania rezygnacji musi przystąpić do nowych wyborów.

§ 2. Wybrany, po przyjęciu wyboru, gdyby nie potrzebował zatwierdzenia, zyskuje natychmiast pełnię praw; w przeciwnym razie zyskuje tylko *ius ad rem*.

§ 3. Przed otrzymaniem zatwierdzenia, nie wolno mu z tytułu wyboru mieszać się, w sprawach duchowych czy materialnych, do administracji na urzędzie, a czynności przez niego dokonane są nieważne.

Kan. 177. — § 1. Jeżeliby wybór wymagał zatwierdzenia, wybrany musi przynajmniej w ciągu ośmiu dni od przyjęcia wyboru zwrócić się do właściwego przełożonego, sam bezpośrednio lub przez kogoś, z prośbą o zatwierdzenie; w prze-

confirmatione iusto impedimento fuisse detentum.

§ 2. Superior, si electum repererit idoneum, et electio ad normam iuris fuerit peracta, nequit confirmationem denegare.

§ 3. Confirmatio in scriptis dari debet.

§ 4. Recepta confirmaticne, electus obtinet plenum ius in officio, nisi aliud in iure caveatur.

Can. 178. — Si electio intra praescriptum tempus peracta non fuerit, aut collegium iure eligendi privetur in poenam, libera officii provisio ad eum Superiorem devolvitur, a quo confirmanda esset electio vel cui ius providendi successive competit.

ART. III. — *De postulatione.*

Can. 179. — § 1. Si electioni illius quem electores aptiorem putent ac praeferant, impedimentum obest, super quo dispensari possit ac soleat, suis ipsi suffragiis eum possunt, nisi aliud iure caveatur, a competente Superiore *postulare*, etsi agatur de officio, pro quo electus confirmatione non egeat.

§ 2. Compromissarii *postulare* nequeunt, nisi id in mandato aut compromisso fuerit expressum.

ciwnym razie traci wszelkie prawo, chyba że udowodni, iż nie mógł prosić dla słusznej przyczyny.

§ 2. Jeżeli przełożony uznał, że wybór jest odpowiedni i wybory odbyły się zgodnie z prawem, nie może odmówić zatwierdzenia.

§ 3. Zatwierdzenie musi być dane na piśmie.

§ 4. Jeżeli prawo nie zastrzeżęga inaczej, wybrany po otrzymaniu zatwierdzenia, zyskuje pełnię praw na urzędzie.

Kan. 178. — Jeżeli wybory nie odbyły się w przepisany czasie, albo kolegium było karne pozbawione prawa wyborów, wolne nadanie urzędu przechodzi do tego przełożonego, któryby zatwierdzał wybory lub posiadał zastępcze prawo nadania.

ART. III. — *O postulacji.*

Kan. 179. — § 1. Jeżeliby na drodze do wyboru tego, którego wyborcy uważają za najodpowiedniejszego i dają mu pierwszeństwo, stała przeszkoda, od której można i zwykło się udzielać dyspensy, mogą oni w drodze głosowania prosić o nią właściwego przełożonego, jeżeli prawo nie zastrzeżęga inaczej, chociażby chodziło o urząd, na którym wybrany nie potrzebuje zatwierdzenia.

§ 2. Wyborcy pośredni *postulować* nie mogą, jeżeli to nie zostało wyrażone w pełnomocnictwie albo kompromisie.

Can. 180. — § 1. Ut postulatio vim habeat, pro ea stet oportet maior suffragiorum pars, si imo, cum electione concurrat, saltem duae tertiae partes requiruntur.

§ 2. Suffragium pro postulatione exprimi debet per verbum: *postulo*, aut *aequivalens*; formula: *eligo vel postulo*, aut *aequipollens*, valet pro electione, si impedimentum non existat, secus pro postulatione.

Can. 181. — § 1. Postulatio saltem intra octiduum mitti debet ad Superiorem ad quem pertinet electionem confirmare, si facultatem habeat ab impedimento dispensandi; secus ad Romanum Pontificem aut ad alium habentem facultatem.

§ 2. Si intra praescriptum tempus postulatio missa non fuerit, ipso facto nulla evadit et electores pro ea vice privantur iure eligendi aut postulandi, nisi probent se a mittenda postulatione iusto detentos fuisse impedimento.

§ 3. Per postulationem nullum ius postulato acquiritur, et Superiori licet eandem repellere.

§ 4. Praesentatam Superiori postulationem electores revocare non possunt, nisi Superiore consentiente.

Can. 182. — § 1. Reiecta a Superiore postulatione, ius eligendi ad collegium redit, nisi electores scienter illum postulaverint qui tali detinetur im-

Kan. 180. — § 1. Żeby postulacja miała moc prawną, musi za nią oświadczyć się większość głosów, owszem, gdyby konkurowała z wyborami, wymagana jest większość dwóch trzecich.

§ 2. Głos za postulacją musi być wyrażony przez słowo: *postulo*, albo równoznaczne; formula: *eligo vel postulo*, albo równoznaczna, ważna jest przy wyborach, gdy nie ma przeszkody, inaczej — przy postulacji.

Kan. 181. — § 1. Postulację należy przesłać przynajmniej w ciągu dni ośmiu do przełożonego, do którego należy zatwierdzenie wyborów, o ile posiada władzę dyspensowania od przeszkody; w przeciwnym razie do Biskupa Rzymskiego, albo do tego, kto władzę posiada.

§ 2. Jeżeliby w przepisany czasie postulacja nie była przesłana, tym samym staje się nieważna, a wyborcy na ten raz pozbawieni są prawa wyborczego lub postulacji, chyba że udowodnią, iż uzasadniona przyczyna stanęła im na przeszkodzie do wysłania postulacji.

§ 3. Wybrany przez postulację nie nabywa żadnego prawa i przełożony może ją odrzucić.

§ 4. Wyborcy nie mogą odwołać postulacji przedstawionej przełożonemu, jeżeli on nie zgodzi się na to.

Kan. 182. — § 1. Po odrzuceniu przez przełożonego postulacji, prawo wybierania wraca do collegium, chyba że wyborcy świadomie postulowali tego, kto

pedimento in quo nequeat aut non soleat dispensari; tunc enim provisio ad Superiorem pertinet.

§ 2. Quod si postulatio admissa fuerit, id significetur postulato, qui respondere debet ad normam can. 175.

§ 3. Si eam acceptet, plenum ius in officio eidem statim acquiritur.

był obarczony przeszkodą, od której nie można albo nie zwykło się dyspensować; w tym wypadku nadanie urzędu należy do przełożonego.

§ 2. Gdyby postulacja była przyjęta, należy o tym powiadomić wybranego, który musi odpowiedzieć zgodnie z kan. 175.

§ 3. Gdyby ją przyjął, natychmiast zyskuje pełnię praw na urzędzie.

CAPUT II.

ROZDZIAŁ II.

De amissione officiorum ecclesiasticorum.

O utracie urzędów kościelnych

Can. 183. — § 1. Amittitur officium ecclesiasticum renuntiatione, privatione, amotione, translatione, lapsu temporis praefiniti.

Kan. 183. — § 1. Urząd kościelny traci się przez rezygnację, pozbawienie, usunięcie, przeniesienie, upływ określonego czasu.

§ 2. Resoluto quovis modo iure Superioris a quo fuerat concessum, officium ecclesiasticum non amittitur, nisi lex aliud caveat aut nisi in concessione habeatur clausula: *ad beneplacitum nostrum*, vel alia aequipollens.

§ 2. Po wygaśnięciu w jakikolwiek sposób praw przełożonego, który urząd nadał, nie traci się kościelnego urzędu, chyba że prawo zastrzegło inaczej albo nadanie zawierało klauzulę: *an beneplacitum nostrum* lub inną równoznaczną.

Can. 184. — Quisque sui compos potest officio ecclesiastico iusta de causa renuntiare, nisi specialis prohibitione renuntiatio sit ipsi interdicta.

Kan. 184. — Każdy w pełni swych władz umysłowych może dla słusznej przyczyny rzec się kościelnego urzędu, chyba że przez specjalny zakaz rezygnacja została wzbroniona.

Can. 185. — Renuntiatio ex metu gravi, iniuste incusso, dolo aut errore substantiali vel simoniace facta, irrita est ipso iure.

Kan. 185. — Rezygnacja, dokonana pod wpływem ciężkiej bojaźni doznanej niesłusznie, podstępem, istotnego błędu lub symonii, jest nieważna na mocy samego prawa.

Can. 186. — Renuntiatio, ut valida sit, fieri debet a renuntiante aut scripto aut oretenus coram duobus testibus aut etiam per procuratorem speciali mandato munitum; et scriptum renuntiationis documentum in Curia deponatur.

Can. 187. — § 1. Renuntiatio generatim, ut valeat, ei fieri debet a quo est acceptanda, vel, si acceptatione non ageat, a quo clericus officium accepit vel qui eiusdem locum tenet.

§ 2. Quare si officium per confirmationem, admissionem vel institutionem collatum fuerit, renuntiatio fieri debet Superiori ad quem de iure ordinario confirmatio, admissio vel institutio spectat.

Can. 188. — Ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam quaelibet officia vacant ipso facto et sine ulla declaratione, si clericus:

1-o. Professionem religiosam emisit, salvo, circa beneficia, praescripto can. 584;

2-o. Intra tempus utile iure statutum vel, deficiente iure, ab Ordinario determinatum, de officio provisus illud adire neglexerit;

3-o. Aliud officium ecclesiasticum cum priore incompatibile acceptaverit et eiusdem pacificam possessionem obtinuerit;

Kan. 186. — Żeby rezygnacja była ważna, musi być dokonana albo na piśmie, albo ustnie w obecności dwóch świadków, albo nawet przez pełnomocnika obdarzonego specjalnym pełnomocnictwem; piśmienny dokument o rezygnacji należy złożyć w Kurii.

Kan. 187. — § 1. Żeby rezygnacja była naogół ważna, musi być złożona temu, kto ją ma zatwierdzić, albo, gdyby nie wymagała zatwierdzenia, temu, kto nadał urząd lub też jego zastępcy.

§ 2. Dlatego, gdy urząd był nadany przez zatwierdzenie, dopuszczenie lub instytucję, rezygnację należy złożyć przełożonemu, któremu na mocy prawa zwyczajnego przysługuje zatwierdzenie, dopuszczenie lub instytucja.

Kan. 188. — Na skutek milczącej rezygnacji, uznanej z mocy samego prawa, wakują tym samym wszystkie urzędy i bez żadnego oświadczenia, gdyby duchowny:

1-o. Nie naruszając w sprawach beneficjalnych przepisów kan. 584, złożył profesję zakonną;

2-o. Zaniedbał w terminie użytecznym określonym przez prawo lub w braku prawa, określonym przez ordynariusza, objąć nadanego urzędu;

3-o. Zgodził się na inny urząd kościelny z pierwszym niezgodny i wszedł w jego spokojne posiadanie;

4-o. A fide catholica publice defecerit;

5-o. Matrimonium, etiam civile tantum, ut aiunt, contraxerit;

6-o. Contra praescriptum can. 141, § 1, militiae saeculari nomen sponte dederit;

7-o. Habitum ecclesiasticum propria auctoritate sine iusta causa deposuerit, nec illum, ab Ordinario monitus, intra mensem a monitione recepta resumpserit;

8-o. Residentiam, qua tenetur, illegitime deseruerit et receptae Ordinarii monitioni, legitimo impedimento non detentus, intra congruum tempus ab Ordinario praefinitum, nec paruerit nec responderit.

Can. 189. — § 1. Superiores sine iusta et proportionata causa renuntiationes ne acceptent.

§ 2. Renuntiationem Ordinarius loci intra mensem vel admittat vel reiiciat.

Can. 190. — § 1. Officium, renuntiatione legitime facta et acceptata, vacat postquam renuntiantis significata est acceptatio.

§ 2. Renuntians in officio permaneat donec de Superioris acceptatione certum nuntium acceperit.

Can. 191. — § 1. Semel legitime facta renuntiatione, non datur amplius poenitentiae locus, licet renuntians possit officium ex alio titulo consequi.

4-o. Odpadł publicznie od wiary katolickiej;

5-o. Zawarł małżeństwo, chociażby tylko t. zw. cywilne;

6-o. Wbrew przepisowi kan. 141 § 1, ochotniczo wstąpił do wojska;

7-o. Bez słusznej przyczyny i własną powagą porzucił ubiór duchowny, a upomniany przez ordynariusza nie przywdział go z powrotem w ciągu miesiąca od daty upomnienia;

8-o. Opuścił nieprawnie rezydencję, do której jest obowiązany, a na otrzymane upomnienie ordynariusza, nie mając prawnej przeszkody, w odpowiednim czasie wskazanym przez ordynariusza ani nie słuchał, ani nie odpowiadał.

Kan. 189. — § 1. Nie wolno przełożonym bez słusznej i odpowiedniej przyczyny przyjmować rezygnacji.

§ 2. Ordynariusz miejscowy powinien w ciągu miesiąca rezygnację przyjmując, albo odrzucić.

Kan. 190. — § 1. Po dokonanej prawnie i przyjętej rezygnacji, urząd wakuje, gdy rezygnującego o tym powiadomiono.

§ 2. Rezygnujący ma pozostać na urzędzie, dopóki nie otrzyma pewnej wiadomości o przyjęciu rezygnacji przez przełożonego.

Kan. 191. — § 1. Chociaż rezygnujący może otrzymać urząd z innego tytułu, po dokonanej prawnie rezygnacji, nie może się z niej wycofać.

§ 2. Acceptata renuntiatio tempestive nota fiat iis qui ali-quod ius in officii provisionem habent.

Can. 192. — § 1. Privatio officii incurritur sive ipso iure, sive ex facto legitimi Superioris.

§ 2. Si agatur de officio inamovibili, Ordinarius nequit clericum eodem privare, nisi mediante processu ad normam iuris.

§ 3. Si de amovibili, privatio decerni ab Ordinario potest ex qualibet iusta causa, prudenti eius arbitrio, etiam citra delictum, naturali aequitate servata, sed certum procedendi modum sequi minime tenetur, salvo canonum praescripto circa parocianas amovibiles; privatio tamen effectum non habet, nisi postquam fuerit a Superiore intimata; et ab Ordinarii decreto datur recursus ad Sedem Apostolicam, sed in *devolutivo* tantum.

Can. 193. — § 1. Translatio ab uno ad aliud officium ecclesiasticum ab eo tantum perfici potest, qui ius habet tum acceptandi renuntiationem, tum removendi a primo officio et promovendi ad alterum.

§ 2. Ad translationem, si de consensu clerici fiat, quaelibet iusta causa sufficit; si invito clerico, eadem fere causa requiritur idemque procedendi modus ac pro privatione, firmo praescripto can. 2162—2167, quod

§ 2. O przyjęciu rezygnacji należy powiadomić we właściwym czasie tych, którzy przy nadaniu urzędu mają jakieś prawa.

Kan. 192. — § 1. Pozbawienie urzędu może nastąpić z mocy samego prawa, bądź z woli właściwego przełożonego.

§ 2. Gdyby chodziło o urząd nieusuwalny, ordynariusz nie może go pozbawić osoby duchowej bez procesu, stosownie do prawa.

§ 3. Nie naruszając przepisu kanonów co do usuwalnych parafii, ordynariusz może powziąć decyzję o pozbawieniu usuwalnego urzędu dla jakiegokolwiek słusznej przyczyny, według swej roztropnej woli, nawet gdyby nie było winy, z zachowaniem zasad naturalnej słuszności, bez obowiązku zachowania określonej procedury; pozbawienie jednak sprowadza skutki, gdy przełożony o nim powiadomi; od dekretu ordynariusza przysługuje rekurs do Stolicy Ap., lecz tylko in *devolutivo*.

Kan. 193. — § 1. Przeniesienia z jednego urzędu kościelnego na inny może dokonać tylko ten, kto ma prawo przyjęcia rezygnacji, usunięcia z pierwszego urzędu i promowania na drugi.

§ 2. Do przeniesienia za zgodą duchownego wystarcza jakiegokolwiek słuszna przyczyna; wbrew woli duchownego, wymaga się takiej samej prawie przyczyny i takiej samej procedury, jak przy pozbawieniu, nie

ad translationem attinet parochorum.

Can. 194. — § 1. In translatione prius officium vacat cum clericus alterius possessionem canonice capit, nisi aliud a iure cautum sit vel a legitimo Superiore praescriptum.

§ 2. Reditus prioris officii translatus percipit, donec aliud occupaverit.

Can. 195. — Qui clericum ad officium elegerunt vel postulaverunt aut praesentaverunt, nequeunt eundem officio privare aut ab eo revocare seu amovere aut ad aliud transferre.

naruszając przepisu kan. 2162 — 2167, gdyby chodziło o przeniesienie proboszczów.

Kan. 194. — § 1. Jeżeli prawo inaczej nie zastrzega lub właściwy przełożony inaczej nie postanowi, pierwszy urząd przy przenoszeniu wakuje, gdy duchowny w sposób kanoniczny wszedł w posiadanie drugiego.

§ 2. Przeniesiony pobiera dochody z pierwszego urzędu, dopóki nie obejmie drugiego.

Kan. 195. — Ci którzy duchownego na urząd wybierali, postulowali lub przedstawiali, nie mogą go urzędu pozbawić, odwołać z niego, usunąć, ani na inny przenieść.